

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 10. 5. 2017
COM(2017) 240 final

DISKUSNÝ DOKUMENT
O VYUŽITÍ GLOBALIZÁCIE

PREDSLOV

Európska komisia predložila 1. marca 2017 bielu knihu o budúcnosti Európy, ktorá je východiskom pre otvorenú a rozsiahlu diskusiu o budúcnosti Únie zloženej z 27 členských štátov. Európska komisia chce ešte viac prispieť k tejto diskusii a preto predkladá niekoľko diskusných dokumentov o kľúčových témach, ktoré budú z hľadiska nasledujúcich rokov určujúce.

Tento dokument o využití globalizácie je druhým v poradí. Jeho cieľom je nestranne a na základe dostupných údajov posúdiť, čo globalizácia znamená pre Európu a Európanov.

Mnohí Európania, najmä tí mladší, si uvedomujú, ako im môže prepojenie s ľuďmi v iných krajinách a na iných kontinentoch zlepšiť život. Majú pravdu – približne tretina nášho národného dôchodku pochádza z obchodu so zvyškom sveta.

Mnohí Európania však majú aj obavy. Podľa nich je globalizácia synonymom straty pracovných miest, sociálnej nespravodlivosti alebo nízkych štandardov v oblasti ochrany životného prostredia, zdravotnej starostlivosti či ochrany súkromia. Považujú ju za jednu z príčin rozkladu tradícií a identít. Týmto obavami sa musíme zaoberať. Môžeme to pritom urobiť len tak, že sa daným otázkam otvorene postavíme. Z diskusie vyjdeme silnejší a lepšie pripravení poskytovať udržateľné a pravdivé odpovede, ktoré naplnia očakávania Európanov.

Dnes sa viac ako kedykoľvek predtým stávajú z miestnych problémov globálne a z globálnych miestne. Hoci globalizácia ovplyvňuje takmer každý aspekt nášho života, naši občania a naše regióny vnímajú tento vývoj veľmi odlišne.

Preto teraz nastal čas zamyslieť sa nad tým, čo môže EÚ urobiť, aby usmernila globalizáciu v súlade s našimi spoločnými záujmami a hodnotami, a položiť si otázku, ako môžeme ochrániť a obrániť európskych občanov, najmä tých najzraniteľnejších, a posilniť ich postavenie. Musíme sa tiež dohodnúť, ako by sa EÚ – počínajúc jej inštitúciami a členskými štátmi cez regióny, obce, sociálnych partnerov a širšiu občiansku spoločnosť až po podniky, univerzity – a jej medzinárodní partneri mohli spojiť v záujme využitia globalizácie.

Vyhlásenie vedúcich predstaviteľov 27 členských štátov
a Európskej rady, Európskeho parlamentu a Európskej komisie

„Európska únia čelí nebyvalým výzvam, tak na celosvetovej, ako aj na domácej scéne: regionálnym konfliktom, terorizmu, rastúcim migračným tlakom, protekcionizmu a sociálnym a ekonomickým nerovnostiam. Sme odhodlaní spoločne riešiť výzvy, ktoré prináša rýchle sa meniaci svet, ponúknuť našim občanom bezpečnosť a nové príležitosti. Vďaka ešte väčšej jednote a vzájomnej solidarite a tiež dodržiavaniu spoločných pravidiel spravíme Európsku úniu silnejšou a odolnejšou. Jednota je nevyhnutnosťou aj našou slobodnou voľbou. Jednotlivo by sme boli celosvetovým vývojom vytlačení mimo hlavného diania. Spoločne máme najväčšiu šancu tento vývoj ovplyvniť a brániť naše spoločné záujmy a hodnoty.“

V Ríme 25. marca 2017

„Byť Európanom takisto znamená byť otvorený a obchodovať s našimi susedmi, namiesto vedenia vojen proti nim. Znamená to byť súčasťou najväčšieho obchodného bloku na svete, ktorý sa zakladá na uzavretých alebo vyrokovaných obchodných dohodách so 140 partnermi po celom svete.

A obchodovať znamená vytvárať pracovné miesta: vďaka každej miliarde eur zodpovedajúcej nášmu vývozu sa v EÚ vytvorí 14 000 ďalších pracovných miest. Viac ako 30 miliónov pracovných miest, teda jedno z každých siedmich pracovných miest v EÚ, v súčasnosti závisí od vývozu do ostatných krajín sveta.“

Jean-Claude Juncker
predseda Európskej komisie
Prejav o stave Únie, 14. septembra 2016

OBSAH

1. ZHODNOTENIE: GLOBALIZÁCIA A JEJ ÚČINKY
 - 1.1. Globalizácia nie je nová, ale rýchlo sa mení
 - 1.2. Je pozitívnou hybnou silou zmeny...
 - 1.3. ... ale prináša aj výzvy
2. VÝHLAD DO BUDÚCNOSTI
 - 2.1. Globalizácia bude do roku 2025 vyzerat' úplne inak...
 - 2.2. ... treba pritom odolať pokušeniu izolacionizmu alebo nečinnosti
3. ODPOVEĎ EURÓPY NA MEDZINÁRODNEJ SCÉNE: MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA S CIEĽOM USMERŇOVAŤ GLOBALIZÁCIU, HOSPODÁRSKA DIPLOMACIA A NÁSTROJE NA ZAISTENIE ROVNAKÝCH PODMIENOK
 - 3.1. EÚ sa už zasadzuje za spravodlivejší svetový poriadok...
 - 3.2. ... ale v budúcnosti treba urobiť ešte viac...
 - 3.3. ... a EÚ by sa mala snažiť opäť obnoviť rovnaké podmienky
4. ODPOVEĎ EURÓPY SMEROM DOVNÚTRA: POSILŇOVANIE ODOLNOSTI PROSTREDNÍCTVOM LEPŠIEHO ROZDELENIA PRÍNOSOV A PODPOROVANIA DLHODOBEJ KONKURENCIESCHOPNOSTI
 - 4.1. Kľúčom k zabezpečeniu odolnosti a spravodlivého rozdelenia bohatstva sú účinné sociálne politiky a politiky vzdelávania...
 - 4.2. ... pričom na to, aby sa Európa stala konkurencieschopnou a inovatívnou ekonomikou je potrebné vyvinúť značné úsilie...
 - 4.3. ... v úzkom partnerstve s regiónmi s posilnenejším postavením
5. ZÁVER

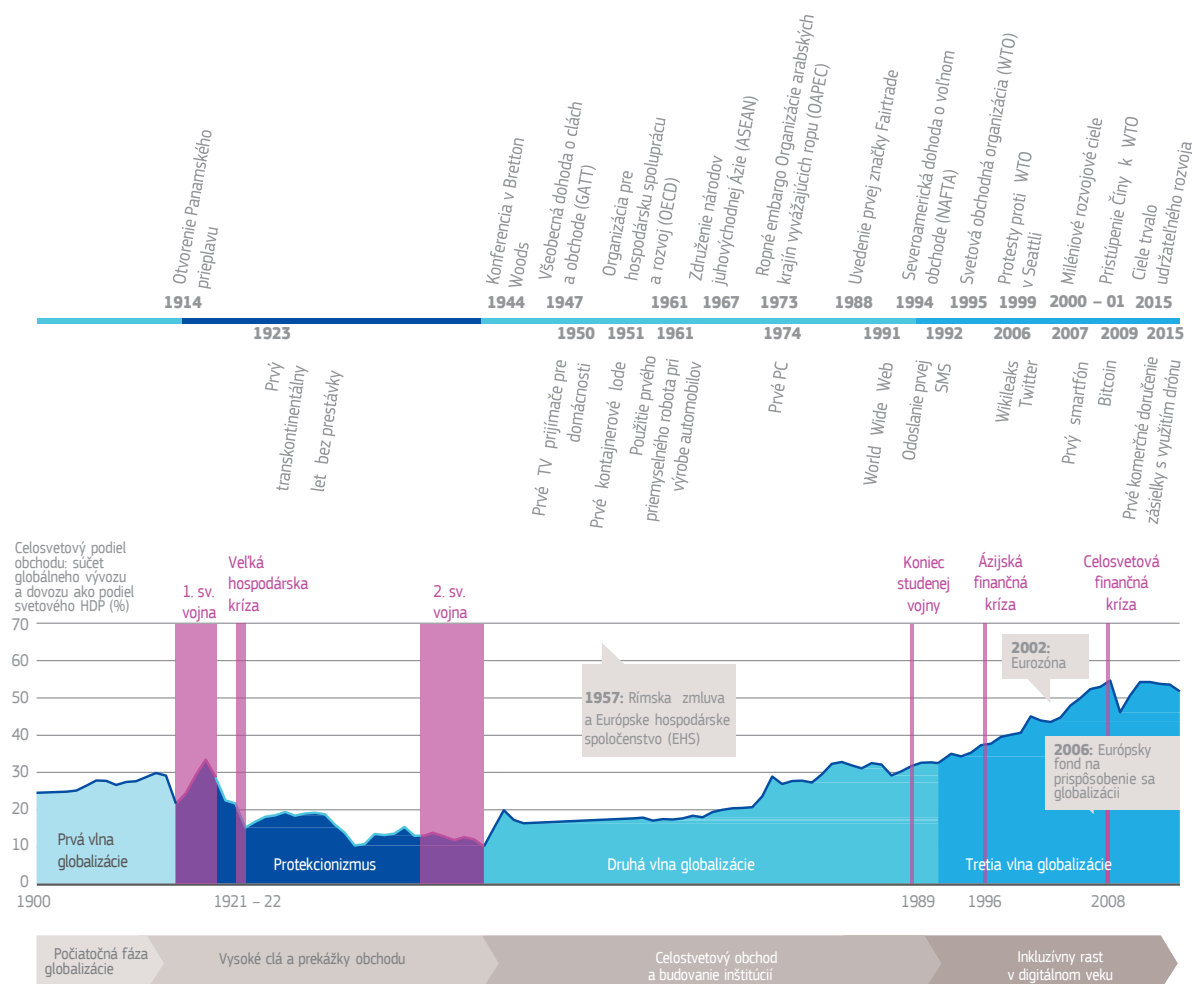
1. ZHODNOTENIE: GLOBALIZÁCIA A JEJ ÚČINKY

1.1. Globalizácia nie je nová, ale rýchlo sa mení

Ľudia začali nadväzovať vzájomné vzťahy so svetom už pred stáročiami. Tieto snahy sú prejavom ľudského inštinktu hľadať nové príležitosti, objavovať nové miesta a ľudí a vymieňať si nápady a tovar. Hlavnými hybnými silami globalizácie boli tradične obchod s tovarom a kapitálové toky. Dnes je globalizácia čoraz väčšmi spojená s vedomosťami, k čomu prispievajú rýchle technologické zmeny.

Výdobytky, ako napríklad internet, a rast rýchlo sa rozvíjajúcich ekonomík ešte viac urýchlili globálne výmeny a zmenili ich povahu. Väčšina výrobkov sa už nevyrába len v jednej krajine, ale skôr „po celom svete“. Zahŕňajú suroviny, súčasti, technológie a služby pochádzajúce z rôznych krajín a svetadielov. Smartfóny alebo zdravotnícke pomôcky môžu byť navrhnuté v Európe alebo USA a montovať sa môžu v Ázii alebo vo východnej Európe z častí, ktoré pochádzajú odinakiaľ. Dodávateľské reťazce majú dnes globálny rozsah.

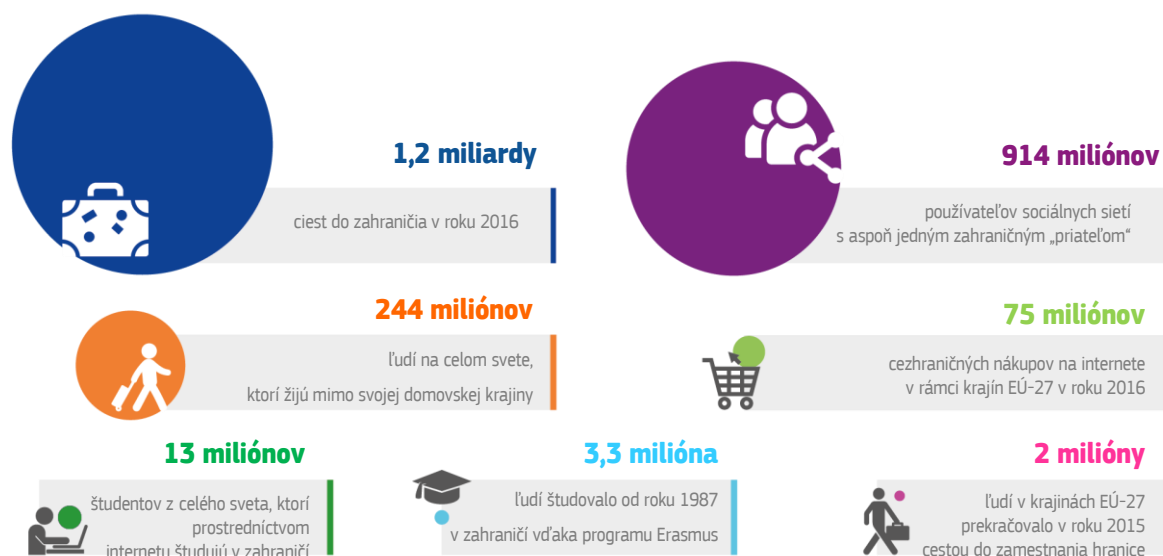
Obrázok 1: Fázy globalizácie

Zdroj: Európska komisia (2016), Klasing and Milionis (2014), Svetová banka (2017), prevzaté z NBER Macrohistory Database

Zatiaľ čo na začiatku 70. rokov minulého storočia tvoril obchod menej ako 20 percent svetového HDP, dnes tvorí približne polovicu. A hoci sa tradičný obchod s tovarom viac-menej stabilizuje, ďalšie formy výmeny, ako sú napríklad dátové toky, stále exponenciálne rastú. Podľa odhadov sa s pomocou vhodného rámca zvýši hodnota dátového hospodárstva do roku 2020 na 739 miliárd EUR, čo predstavuje 4 % celkového HDP Európskej únie; jeho dnešná hodnota sa teda zvýši viac ako dvojnásobne.

Obrázok 2: Globalizácia je realitou dneška

Poznámka: Údaje za rok 2016 alebo najnovšie dostupné údaje (2015)

Zdroj: McKinsey Global Institute, OSN, Svetová organizácia pre cestovný ruch, OECD, Európska komisia

Svet popritom čelí ďalším a ďalším nadnárodným výzvam, či už ide o migračné toky, teroristické hrozby, finančné krízy, pandémie chorôb alebo zmenu klímy. Ani najväčšie a najbohatšie krajiny sa už nedokážu vyrovnáť s výzvami, ktorým čelia, samy. Globálna spolupráca nadobúda v dnešnom svete čoraz zásadnejší význam.

1.2. Je pozitívnou hybnou silou zmeny...

Prepojenejší svet so sebou priniesol nové príležitosti. Ľudia teraz cestujú do rôznych krajín a tiež v nich pracujú, študujú a žijú. Komunikujú na webe, vymieňajú si nápady, kultúrne hodnoty a skúsenosti. Študenti majú cez internet prístup na kurzy popredných univerzít po celom svete. Krajiny môžu vyrábať viac za menej tým, že sa špecializujú na to, čo robia najlepšie, a využijú úspory z rozsahu na globálnych trhoch. Medzinárodná konkurencia, celosvetový boj proti zmene klímy, vedecká spolupráca a výmena nápadov podnecujú tvorivosť a urýchľujú inovácie. Podniky, ktoré pôsobia na medzinárodných trhoch, si udržiavajú konkurencieschopnosť, pretože sa rýchlejšie učia a prispôbujú¹.

¹ Report Internationalisation of SMEs, Európska komisia, 2010.

Objem európskeho vývozu vzrástol, pretože zákazníci na celom svete požadujú náš kvalitný tovar a služby. Naše lietadlá, luxusné automobily, priemyselné stroje, kozmetické a zdravotnícke výrobky, luxusné oblečenie a kvalitné potraviny sú veľmi vyhľadávané. Spolu s konzultačnými, inžinierskymi alebo dopravnými službami, ktoré poskytujeme, tieto výrobky prispievajú k silnému vývozu EÚ, ktorý v roku 2016 dosiahol objem 1 746 miliárd EUR, a pomáhajú vytvárať lepšie platené pracovné miesta. Každá ďalšia miliarda EUR vývozu prispeje k vytvoreniu 14 000 pracovných miest. Z vývozu pritom nemajú prínos len veľké korporácie: viac ako 80 % európskych vývozcov tvoria malé a stredné podniky (MSP)².

Jeden taliansky MSP predáva prístroje na jemné čistenie zákazníkom z leteckého a zdravotníckeho priemyslu a z odvetvia luxusného tovaru v Európe, Izraeli, Číne alebo Indii. Vo svojom domovskom regióne zamestnáva desiatky pracovníkov a prostredníctvom svojho dodávateľského reťazca a platenia daní podporuje miestnu ekonomiku.

Vďaka lacnejším vstupom a novým technológiám dovezeným zo zahraničia sú naše podniky tiež konkurencieschopnejšie, a tým pomáhajú udržať pracovné miesta v EÚ. Až 80 % dovozu do EÚ tvoria suroviny, investičný majetok a súčasti nevyhnutné pre fungovanie európskeho hospodárstva.

Zásluhou dovozu majú európski spotrebitelia tiež väčší výber a platia nižšie ceny. Prispieva to k zvýšeniu životnej úrovne a kúpnej sily, najmä pre domácnosti s nižšími príjmami, ktoré vynakladajú na spotrebu tovarov a služieb väčšiu časť svojho príjmu. Väčšina Európanov má v súčasnosti prístup k cenovo dostupným smartfónom, počítačom, odevom, potravinám, lekárskej starostlivosti a doprave, ktoré neboli pre predchádzajúce generácie dostupné.

Kľúčovým zdrojom kapitálu a transferu technológií sú priame zahraničné investície. Mnohí ľudia z krajín mimo EÚ sa úspešne začlenili do našich spoločností. Zaplnili kritické medzery na trhu práce, či už v oblasti starostlivosti o starších, v oblasti poľnohospodárstva alebo špecializovaného výskumu a vývoja výrobkov.

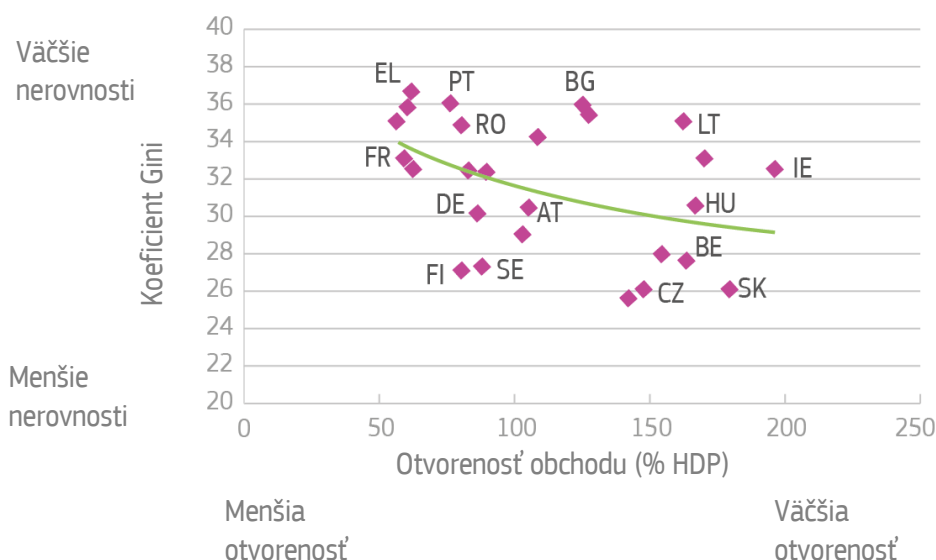
Rastúce ceny prírodných zdrojov a ich nedostatok, rast počtu obyvateľov a znečistenie životného prostredia donútili rozvíjajúce sa ekonomiky, aby sa rýchlo odklonili od fosílnych palív a vyvinuli technológie, ktoré sú z hľadiska energie čistejšie a z hľadiska využívania zdrojov efektívnejšie, čo viedlo k sprísneniu štandardov v oblasti ochrany životného prostredia.

Otvorenosť celosvetového obchodu podnietila hospodársky rast EÚ, zvýšila našu prosperitu a pomohla nám zostať naďalej konkurencieschopnými³. Podiel EÚ na celosvetovom vývoze tovaru sa stále drží nad úrovňou 15 %, pričom od prelomu storočia a nástupu Číny ako člena Svetovej obchodnej organizácie a vývoznnej veľmoci sa znížil iba nepatrne. Niektoré z našich členských štátov, ktoré sú najviac začlenené do globálnych dodávateľských reťazcov, tiež majú vyššie príjmy aj nižšiu nerovnosť. Vďaka tomuto úspechu máme prostriedky na podporu nášho sociálneho modelu a ochranu životného prostredia.

² EU exports to the world: effects on employment and income, Európska komisia, 2015.

³ Making Trade an Engine of Growth for All. The Case for Trade and for Policies to Facilitate Adjustment, MMF, Svetová banka, WTO (2017).

Obrázok 3: V rámci otvorených ekonomík EÚ neexistuje väčšia nerovnosť

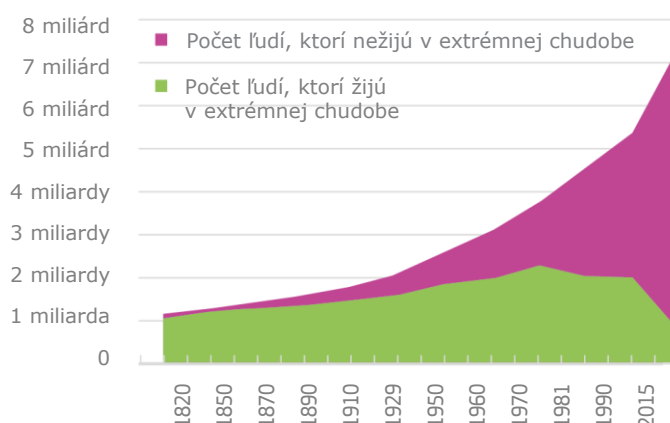
Poznámka: Najnovšie dostupné údaje (2012). Rozdelenie príjmov medzi jednotlivcami pomocou koeficientu Gini, kde 0 predstavuje absolútnu rovnosť. Otvorenosť obchodu vyjadrená ako podiel dovozu a vývozu na HDP.

Zdroj: Svetová banka, 2017.

Globalizácia má podobné pozitívne účinky na celom svete⁴. Pomohla stovkám miliónov ľudí vymaniť sa z chudoby a chudobnejším krajinám umožnila dobehnúť tie bohatšie. Prispela k zvýšeniu stability, zaisteniu demokracie a mieru. Ciele trvalo udržateľného rozvoja stanovené OSN poskytli globálny rámec pre riešenie chudoby, zvyšovanie životnej úrovne v rozvojových krajinách a v konečnom dôsledku prispeli aj k vytvoreniu vývozných trhov budúcnosti. Zabezpečenie vyhliadok na udržateľnú a blahobytnú budúcnosť v domovskej krajine takisto pomáha znížiť a riadiť toky neregulárnych migrantov do Európy.

Obrázok 4: Každý deň sa na svete vymania z chudoby ďalší ľudia

Extrémna chudoba znamená, že ľudia žijú z menej ako 1,90 dolára na deň

⁴ Key Issues Paper: Making Globalisation Work; Better Lives For All, OECD (2017), C(2017) 32.

Poznámka: Medzinárodný dolár je očistený o rozdiely v cenách medzi krajinami a vývoj cien v čase (inflácia).

Zdroj: Max Roser podľa Svetovej banky (2017) a Bourguignon a Morrisson (2002)

1.3. ... ale prináša aj výzvy

Globalizácia zároveň prináša výzvy. Jej prínosy nie sú rovnomerne rozdelené medzi všetkých ľudí a všetky regióny, z ktorých je časť menej schopná prispôbiť sa zmenám a konkurencii. V posledných desaťročiach mnohé krajiny – ktoré niekedy mali nižšie mzdy, štandardy ochrany životného prostredia alebo nižšie dane – čoraz väčšími konkurovali Európe v priemyselných odvetviach vyžadujúcich si menej kvalifikovanú pracovnú silu a prinášajúcich nižšiu pridanú hodnotu. To, že ostatné krajiny nemajú rovnakú životnú a sociálnu úroveň ani rovnaké environmentálne, daňové či iné štandardy ako Európa, znamená, že podniky môžu využívať tieto rozdiely ako svoju konkurenčnú výhodu. Niektoré továrne boli v dôsledku toho zatvorené, došlo k stratám pracovných miest alebo tlakom na zníženie miezd zamestnancov a zhoršenie ich pracovných podmienok. Podniky, ktoré nedokážu súťažiť so svojimi produktívnejšími alebo lacnejšími zahraničnými konkurentmi, ukončia svoju činnosť, čo má dlhodobý dosah na tých, ktorých prepustili, ich rodiny aj širší región.

Niektoré zahraničné podniky a vlády sa uchylujú k nekalým obchodným praktikám. Európske priemyselné odvetvia, ako napríklad oceliarsky alebo lodiarsky priemysel, poškodil dumpingový dovoz spojený so štátnymi dotáciami a nadmernou kapacitou v niektorých tretích krajinách. Ďalšie krajiny využívajú výhody medzinárodnej otvorenosti vďaka väčšiemu vývozu, nie sú však rovnako otvorené a svoju vlastnú ekonomiku pred zahraničnými podnikmi uzavreli.

Navyše, veľké korporácie môžu využiť medzery v medzinárodných predpisoch a presúvať príjmy do krajín s nízkym zdanením namiesto toho, aby platili dane tam, kde vyrábajú a predávajú. Tieto stratégie oberajú vlády EÚ o príjmy z daní a prispievajú k nespravodlivosti a tiež k presvedčeniu, že z globálnej integrácie ťažia len väčšie spoločnosti a bohatí ľudia.

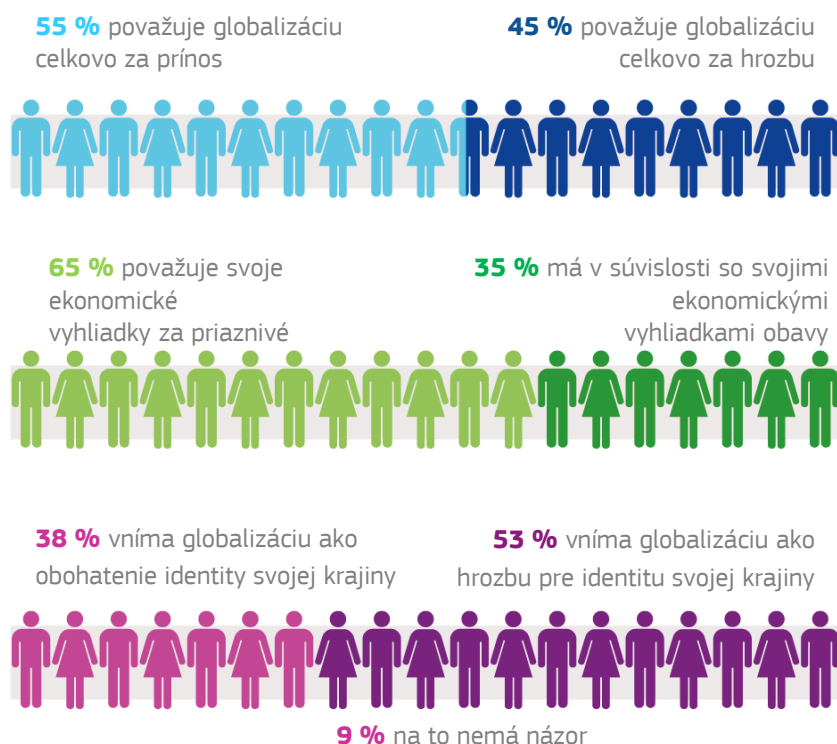
V dôsledku kombinácie globalizácie a technologických zmien sa zvýšil dopyt po kvalifikovanej pracovnej sile, ale znížil sa počet pracovných miest pre ľudí s nižšou kvalifikáciou, a to najmä v oblasti výroby. Prepustení pracovníci majú problém nájsť si nové zamestnanie, hlavne keď si vyžaduje, aby nadobudli nové zručnosti.

Legálne prist'ahovalectvo vo všeobecnosti pozdvihlo ekonomiky prijímajúcich krajín a môže poskytnúť EÚ zručnosti potrebné na riešenie nedostatku pracovných síl na trhu práce. Tam, kde sa však miestna infraštruktúra a snahy o integráciu nevyvíjali rovnakým tempom, to môže viesť k sociálnemu napätiu v spoločnostiach. Predovšetkým v krajinách a regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti a vylúčenia môžu byť ekonomické a spoločenské náklady značné a marginalizácia môže v niektorých prípadoch viesť aj k radikalizácii.

Ak nepodnikneme ďalšie aktívne kroky, môže dôjsť k tomu, že globalizácia znásobí účinky technologického pokroku a nedávnej hospodárskej krízy a prispeje k ďalšiemu zvyšovaniu nerovností a polarizácii spoločnosti. Za posledných desať rokov reálny príjem domácností strednej triedy v EÚ a ďalších vyspelých ekonomikách väčšinou stagnoval, dokonca aj keď ekonomika celkovo rástla. Hoci nerovnosti v Európe sú stále oveľa menej výrazné ako inde vo svete, najbohatšie jedno percento obyvateľstva stále vlastní 27 percent celkového bohatstva⁵.

⁵ Julius Bear, Wealth Report: Europe, september 2014.

Obrázok 5: Európania majú na globalizáciu zmiešané názory

Zdroj: Bertelsmann Stiftung a Európska komisia (2016)

Veľa občanov si myslí, že globalizácia priamo ohrozuje ich identitu a tradície a nepriaznivo ovplyvňuje kultúrnu rozmanitosť a ich spôsob života. Obávajú sa, že nebudú mať kontrolu nad svojou budúcnosťou, a majú pocit, že ich deti budú mať horšie vyhliadky ako oni sami. Tieto obavy sú spôsobené pocitom, že vlády stratili kontrolu a nie sú schopné alebo ochotné usmerňovať globalizáciu ani riadiť jej vplyv tak, aby bola prínosom pre všetkých. S touto politickou výzvou sa musíme teraz popasovať.

2. VÝHLED DO BUDÚCNOSTI

2.1. Globalizácia bude do roku 2025 vyzerat' úplne inak

Ešte stále sa nachádzame len v počiatočnej fáze transformácie, v priebehu ktorej digitalizácia, roboty, umelá inteligencia, internet vecí a 3D tlač zásadne zmenia spôsob, akým vyrábame, pracujeme, dopravujeme sa a spotrebúvame.

Obrázok 6: Globalizácia v minulosti a teraz

Zdroj: Európska komisia, McKinsey Global Institute, OECD

Zmenia sa prakticky všetky odvetvia, ako napríklad:

- **doprava** – začnú sa používať napr. automobily bez vodiča a prepojené automobily, dróny alebo sa vozidlá budú využívať spoločne (car-sharing),
- **energetika** – napr. inteligentné siete, obnoviteľné zdroje energie, distribuovaná výroba,
- **agropotravinárstvo** – poľnohospodárske postupy priaznivé pre klímu, aplikácie na zníženie plytvania potravinami,
- **telekomunikácie** – napr. výkonnejšie siete, virtuálna realita, virtuálne pracovisko,
- **distribúcia** – rastúci význam elektronického obchodu,
- **finančné služby** – napr. virtuálne banky a poisťovne alebo kolektívne financovanie,
- **továrenská výroba** – automatizácia, alebo
- **zdravotná starostlivosť** – napr. online diagnostika, väčšia cezhraničná mobilita zdravotníckych pracovníkov.

V dôsledku automatizácie nie sú pri rozhodovaní o budúcom umiestnení výroby natoľko dôležité náklady práce. Podľa údajov z projektu European Reshoring Monitor⁶ to v skutočnosti prispieva k tomu, aby sa časť výroby vrátila späť do Európy.

V roku 2016 premiestnil známy nemecký výrobca športovej obuvi výrobu jedného konkrétneho modelu topánok do továrne v Nemecku plne obsluhovanej robotmi. Spoločnosť má v úmysle otvoriť v budúcnosti viac podobných „rýchlotovární“ v Európe alebo v USA.

Jednoduché a opakujúce sa úkony, ktoré je možné automatizovať, však zmiznú⁷. Pracovné miesta, ktoré vzniknú a vrátia sa späť do Európy, budú iné, ako tie, ktoré boli pred rokmi presunuté inam. Európa bude stáť pred výzvou, ako uskutočniť inovácie strategických technológií a pomôcť pracovníkom získať potrebné zručnosti, aby zabránila zväčšovaniu medzery na trhu práce.

Vďaka digitálnym technológiám a elektronickému obchodu budú mať podniky, dokonca aj tie najmenšie, ešte väčšie príležitosti podnikat' cezhranične. Mnohé podniky pôsobia dnes už od samého začiatku globálne, pričom zákazníkov na celom svete oslovujú cez internet. Na druhej strane, niektoré veľké online platformy získavajú na trhu čoraz dominantnejšie postavenie, čiastočne aj vďaka svojej schopnosti sledovať a uchovávať osobné údaje. Výzvy spojené s ochranou súkromia, osobných údajov a kybernetickou bezpečnosťou, ako aj s predchádzaním zneužívaniu trhovej sily budú narastať.

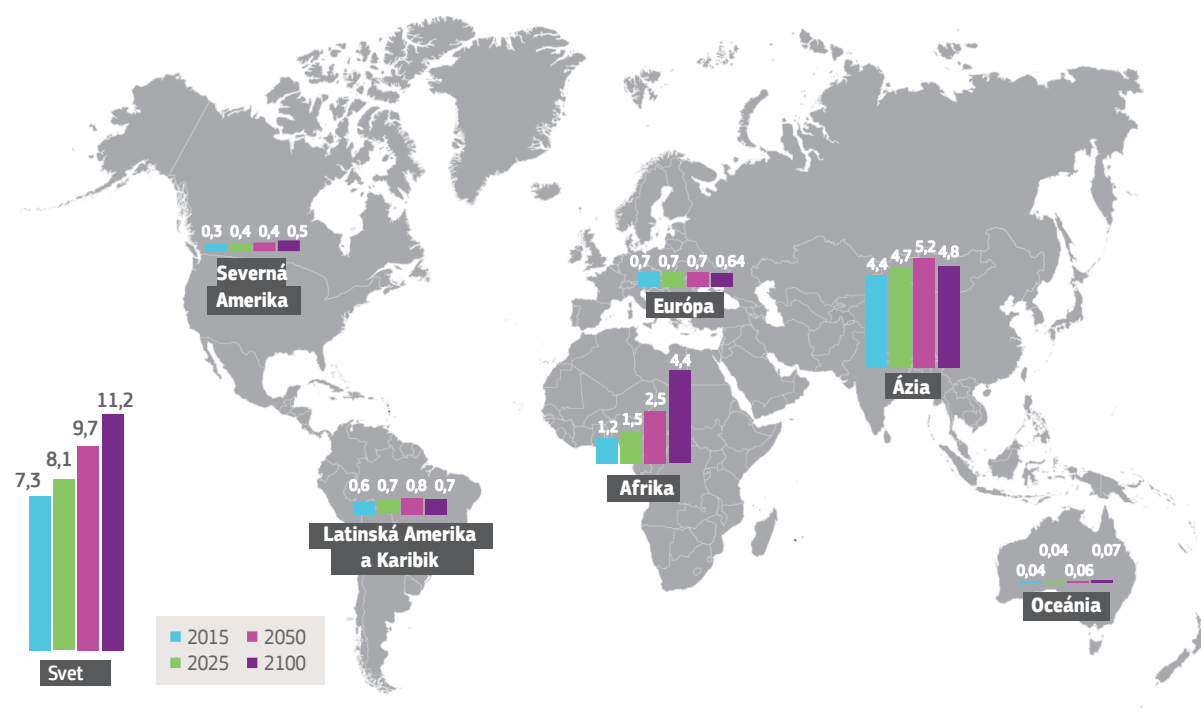
Vo využívaní mnohých z týchto nových technológií doteraz viedli rozvinuté krajiny. Čoraz viac im však budú konkurovať rozvíjajúce sa ekonomiky, ktoré budú rýchlo postupovať v hodnotovom reťazci smerom nahor. Hrozí, že ak vlády nebudú investovať do vzdelávania, nevybavia svojich občanov potrebnými zručnosťami, nebudú podporovať inovácie, nezabezpečia spravodlivú hospodársku súťaž a v prípade potreby nezavedú inteligentnú reguláciu, rozdiel medzi technologicky vyspelejšími regiónmi a tými menej vyspelými sa ešte prehĺbi.

V roku 2025 bude 61 % z ôsmich miliárd ľudí na svete žiť v Ázii, hlavne v Číne a Indii. Relatívny podiel Európy na celkovom počte obyvateľov sveta sa zníži, pričom štáty EÚ-27 budú predstavovať len 5,5 % obyvateľov. Môže tak dôjsť k nastoleniu multipolárneho svetového poriadku s inými politickými, technologickými, ekonomickými a vojenskými mocnosťami. Znamená to však tiež rozsiahle nové trhy pre európske spoločnosti.

⁶ <https://reshoring.eurofound.europa.eu/>.

⁷ Podľa odhadov OECD existuje celosvetovo vysoké riziko, že v priemere 9 % pracovných miest bude plne automatizovaných, pričom pre ďalších 25 % pracovnej sily sa polovica pracovných úloh v dôsledku automatizácie značne zmení.

Obrázok 7: K najväčšiemu rastu obyvateľstva dochádza mimo Európy

Zdroj: OSN, 2015.

Mobilita sa takmer isto zvýši. V súčasnosti žijú mimo rodnej krajiny menej než 4 % obyvateľov sveta, pričom v prípade Európanov je to ešte menej⁸. Do roku 2025 sa však dá do pohybu viac ľudí. Pokiaľ sa nebude investovať do podpory mierovej a blahobytnej budúcnosti v krajinách pôvodu, budú jednotlivci aj celé rodiny v dôsledku populačnej vlny v Afrike s prevahou mladých ľudí, nestability v susedných regiónoch a inde a takisto rastúceho tlaku spojeného so zmenou klímy aj v budúcnosti nútení hľadať bezpečnejší a lepší život v zahraničí.

Vďaka technológiám sú ľudia lepšie informovaní o príležitostiach, ktoré existujú inde vo svete. Technológie však zároveň umožňujú, aby ľudia mohli ľahšie pracovať na diaľku, a to aj v inej krajine alebo na inom kontinente. Začlenenie sa medzi globálnu pracovnú silu nebude až tak veľmi závisieť od toho, kde človek žije, ale skôr od rýchlosti a kvality jeho internetového pripojenia.

Prepojenejší svet prinesie nové príležitosti, ale aj väčšie hrozby. Zločinci a teroristi sa budú naďalej snažiť využiť väčšiu otvorenosť a použiť nové technológie na nelegálne obchodovanie alebo šírenie nenávisti. Na druhej strane môže čoraz viac zainteresovaných strán – občanov, skupín občianskej spoločnosti, podnikov a obcí – zapojiť svojich partnerov z celého sveta a spolupracovať s nimi na riešení spoločných problémov.

Siete miest spolupracujú a vzájomne sa učia bojovať proti zmene klímy alebo integrovať novo prichádzajúcich utečencov; regióny nadviažu partnerstvá so súkromnými spoločnosťami, aby spoločne pracovali na pokrokových plánoch rozvoja; ľudia sa mobilizujú na internete, aby vyjadrili podporu hnutiam na celom svete, ako boli napríklad **pochody za práva žien**, ktoré sa 21. januára 2017 uskutočnili v mestách po celom svete.

⁸ Populačný fond OSN.

2.2. ... treba pritom odolať pokušeniu izolacionizmu alebo nečinnosti

Zmeny spojené s globalizáciou môžu viesť k volaniam po tom, aby sa krajiny izolovali a chránili sa tak pred dianím okolo nich. Najviac to hrozí v regiónoch, ktoré zaostali za ostatnými. Niektoré krajiny chcú budovať prekážky a zavrieť hranice. Iné, ktoré majú opačný prístup, by nechali globalizácii voľný priebeh vo viere, že samoreguláciou trhov sa v konečnom dôsledku dosiahne najlepší výsledok.

V dôsledku hospodárskej krízy a odporu voči globalizácii sme už boli svedkami utiekania sa k izolacionizmu. Viacstranné rokovania o odstránení prekážok obchodu sa v posledných desiatich rokoch z veľkej časti zastavili a protekcionizmus slávi návrat⁹. Dokonca aj krajiny, ktoré tradične presadzovali otvorenú globálnu ekonomiku, sa teraz zaoberajú tým, ako zabrzdiť dovoz, obmedziť prísťahovalectvo a uprednostniť domácu produkciu. To všetko prispelo k nedávnomu výraznému spomaleniu rastu globálneho obchodu.

Väčšina občanov EÚ si však uvedomuje, že¹⁰ protekcionizmus nechráni. Môže poskytnúť krátkodobú úľavu, no história svedčí o tom, že nikdy nemal trvalý úspech a často viedol ku katastrofickým následkom¹¹. Odstrašujúcim príkladom bola veľká hospodárska kríza v 30. rokoch minulého storočia, ktorú ešte prehĺbil odvetný protekcionizmus a ktorá nakoniec viedla k vojne.

Ak zavrieme hranice, ostatní urobia to isté. Všetci by sme tým stratili. Platí to najmä pre Európu, ktorá je do veľkej miery začlenená do globálnych hodnotových reťazcov. Protekcionizmus by narušil produkciu a zvýšil náklady a ceny pre spotrebiteľov. Európsky vývoz by sa stal menej konkurencieschopným, v dôsledku čoho by bolo ohrozených ešte viac pracovných miest¹². Podľa odhadov by 10 % nárast počtu obchodných obmedzení viedol k 4 % strate národného dôchodku¹³. Stratili by sme prístup k novým výrobkom, službám, technológiám aj nápadom. Vyššie ceny by najtvrdšie zasiahli tých najchudobnejších, výsledný účinok protekcionizmu by tak bol úplne opačný, ako sa zamýšľalo¹⁴.

Nato, aby sme sa tomuto nepriaznivému trendu vyhli, sú potrebné multilaterálne inštitúcie a pravidlá, ktoré umožnia krajinám spoločne presadzovať v globalizovanom svete spoločné riešenia. Takéto inštitúcie a pravidlá sú tiež nevyhnutné na riešenie problémov, ktorými sa treba zaoberať spoločne, ako je napríklad globálne hospodárstvo, zmena klímy alebo vyhýbanie sa daňovým povinnostiam. Bez nich by mocnejšie a menej zásadové krajiny a spoločnosti mohli vnútiť svoje vlastné pravidlá a záujmy tým slabším, čo by bolo v rozpore so základnými hodnotami spolupráce, právneho štátu, rovnakých práv a solidarity, na ktorých EÚ stojí.

Ak máme lepšie využiť globalizáciu, potrebujeme viac globálneho riadenia a globálne platných pravidiel. Musíme to zároveň podporiť vnútroštátnymi politikami, ktoré zvýšia našu konkurencieschopnosť a odolnosť doma. Európa sa teraz musí rozhodnúť, ako to urobiť.

⁹ Podľa správy WTO, OECD a UNCTAD bolo v krajinách G20 od roku 2008 zavedených viac ako 1 500 nových obchodných obmedzení. Do mája 2016 bola zrušená len štvrtina z nich.

¹⁰ Väčšina Európanov vníma globalizáciu ako príležitosť na hospodársky rast. Dokonca ešte viac z nich má dôveru v ekonomiku svojej krajiny. Zdroj: Štandardný Eurobarometer 86, jeseň 2016.

¹¹ Experimenty Sovietskeho zväzu, Albánska do 90. rokov, Číny do 70. rokov a Argentíny od 70. rokov minulého storočia až do prvého desaťročia 21. storočia a nedávnejšie Venezuely uskutočňované v snahe o sebestačnosť im nezabezpečili prosperitu.

¹² Arto, Iñaki, José M. Rueda-Cantuche, Antonio F. Amores, Erik Dietzenbacher, Nuno Sousa, Letizia Montinari a Anil Markandya, EU Exports to the World: Effects on employment and income, Európska komisia, 2015.

¹³ The Sources of Growth in OECD Countries, OECD, Paríž (2003).

¹⁴ Podľa nedávnej štúdie uskutočnenej v krajinách EÚ-27 a 13 ďalších veľkých krajinách by straty reálneho príjmu spôsobené uzavretím obchodu predstavovali 63 % pre najchudobnejšie domácnosti a 28 % pre tie najbohatšie, pretože chudobní vynakladajú na spotrebu väčší podiel svojho príjmu (zdroj: Measuring the unequal gains from trade, Pablo D. Fajgelbaum a Amit K. Khandelwal, Quarterly Journal of Economics, august 2016).

3. ODPOVEĎ EURÓPY NA MEDZINÁRODNEJ SCÉNE: MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA S CIEĽOM USMERŇOVAŤ GLOBALIZÁCIU, HOSPODÁRSKA DIPLOMACIA A NÁSTROJE NA ZAISTENIE ROVNAKÝCH PODMIENOK

3.1. EÚ sa už zasadzuje za spravodlivejší svetový poriadok...

Vytváranie spravodlivého medzinárodného poriadku založeného na pravidlách a prísnych normách si vyžaduje spoluprácu medzi mnohými krajinami s rôznymi záujmami, kultúrami a na rôznom stupni vývoja. Zámerom je zladiť *prostriedky* globalizácie – otvorenie trhov a technologický pokrok – s jej *cieľmi* – presadzovaním práv a väčším blahobytom ľudí.

Po dvoch zničujúcich svetových vojnách vytvorili vlády Organizáciu Spojených národov (OSN), Medzinárodný menový fond (MMF), Svetovú banku a Všeobecnú dohodu o clách a obchode (GATT), z ktorej neskôr vznikla Svetová obchodná organizácia (WTO). Tieto inštitúcie priniesli mnohým ľuďom mier, stabilitu, dôveru a prosperitu. Svet sa stal prepojenejším a objem celosvetového obchodu prudko vzrástol.

Po finančnej kríze sa vlády krajín G20 dohodli na koordinovanom programe na podporu globálnej ekonomiky a na prísnejších globálnych pravidlách regulácie finančných trhov a boja proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam. Program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a jeho ciele trvalo udržateľného rozvoja v roku 2015 schválili všetci členovia OSN. Okrem toho sa v Paríži podarilo dosiahnuť záväznú medzinárodnú dohodu o boji proti zmene klímy, čím sa začal proces postupného zlepšovania štandardov ochrany životného prostredia na celom svete. Vedúci predstavitelia, ktorí sa v roku 2016 zúčastnili na samite OSN, sa tiež zaviazali, že vypracujú globálnu politiku na riadenie veľkých tokov utečencov a migrantov. Začiatkom tohto roku nadobudla platnosť nová dohoda WTO o uľahčení obchodu.

Tieto príklady svedčia o novom celosvetovom úsilí o spoluprácu pri využívaní globalizácie. Európska únia a jej členské štáty zohrávali pri dosahovaní týchto úspechov zásadnú úlohu. Samotná EÚ je príkladom úspešne zvládutej integrácie, ktorá nám umožňuje presadzovať mnohostrannosť a poriadok založený na pravidlách.

3.2. ... ale v budúcnosti treba urobiť ešte viac

Globálny súbor pravidiel však ešte nie je ani zďaleka úplný. Niektoré oblasti, najmä tie, ktoré sa týkajú digitálneho hospodárstva, nie sú takmer vôbec regulované. V iných pravidlá nezabezpečujú rovnaké podmienky alebo dostatočne neriešia poškodzujúce a nekalé konanie, ako sú napríklad daňové úniky, korupcia, ťažba prírodných zdrojov, nelegálne finančné toky, škodlivé štátne dotácie alebo sociálny dumping.

Súčasný svetový poriadok postavený na pravidlách musíme zoči-voči nebývalým výzvam nielen udržať, ale ho musíme aj ďalej rozvíjať. Vzhľadom na výzvy, pred ktorými stojíme, najmä výzvy vznikajúce v multipolárnom svete, treba, aby sme pokračovali v koordinácii hospodárskych politík a túto koordináciu posilnili s cieľom zabezpečiť silný, udržateľný, vyvážený a inkluzívny rast. Pritom naďalej uprednostňujeme prístup viacstrannej spolupráce s našimi globálnymi partnermi. Na tento účel by sme mali prispieť k posilneniu multilaterálnych inštitúcií a ich reforme, vďaka ktorej sa stanú spravodlivejšími a účinnejšími, tak aby naďalej zostali súčasťou riešenia. V čoraz väčšmi spochybňovanom svetovom poriadku by sme však mali byť pripravení presadzovať veci aj prostredníctvom spolupráce s menšími koalíciami a súčasne nechávať otvorené dvere pre ostatných, aby sa mohli pripojiť, keď budú pripravení. Podobne treba náležite zapojiť aj neštátne subjekty, ako sú medzinárodné alebo neziskové organizácie.

EÚ by mohla mať naďalej vedúcu úlohu, pričom by mohla presadzovať svoje hodnoty a záujmy a podnecovať snahy o vyrovnanie sa najlepším. Ako spoločný referenčný bod,

pokiaľ ide o stanovenie priority budúcich snáh v záujme prosperity, našej planéty a ľudí na celom svete, najmä v rozvojových krajinách, slúži **Program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030**.

Európska únia prijme v júni 2017 nový európsky **konsenzus o rozvoji**, ktorým zosúladí svoju rozvojovú politiku s programom 2030. V záujme účinného riešenia výziev, ktoré prináša globalizovaný svet, musí úsilie EÚ v oblasti rozvoja prekračovať rámec pomoci. Je potrebné, aby sa v ňom spájali investície a obchod, príspevky súkromného sektora, mobilizácia domácich zdrojov, podpora dobrej správy vecí verejných, zásada právneho štátu a ľudské práva vrátane osobitného zamerania na mládež, rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien. Navrhovaný **vonkajší investičný plán** EÚ by mal podporiť udržateľný rast a zamestnanosť v rozvojových krajinách a vytvárať tak situácie, ktoré budú prínosné pre všetkých. To pomôže zmierniť migračný tlak a vytvárať investičné príležitosti pre európske spoločnosti.

Väčšie prínosy pre našich občanov by takisto zabezpečila integrovanejšia a aktívnejšia **hospodárska diplomacia EÚ**. Únia a jej členské štáty by mali zlepšiť súdržnosť vonkajších politík a nástrojov na podporu rastu a zamestnanosti v Európe a mali by začať efektívnejšie presadzovať naše ekonomické záujmy v zahraničí. V závislosti od dotknutej krajiny by medzi záujmy EÚ mohlo patriť zaistenie makroekonomickej stability, podpora kľúčových hospodárskych a sociálnych reforiem alebo odstránenie prekážok brániacich prístupu na trh.

Hospodárska diplomacia si vyžaduje väčšiu koordináciu medzi EÚ, členskými štátmi a finančnými inštitúciami, ako je napríklad Európska investičná banka. Európskym podnikom, najmä MSP, by malo k úspechu na globálnych trhoch pomôcť aj využitie širokej siete delegácií EÚ vo svete. Dosiahnuť by sa to mohlo prostredníctvom podpory lepšieho využívania príležitostí vytvorených obchodnými a investičnými dohodami, podpory prekonávania pretrvávajúcich prekážok brániacich prístupu na trh alebo podpory strategických celoeurópskych komerčných projektov. Hospodárska diplomacia by mohla tiež zahŕňať angažovanie sa za stanovenie medzinárodných noriem pre nové technológie alebo za posilnenie postavenia európskych podnikateľských organizácií v zahraničí.

EÚ by mala pokračovať v práci na **vyváženej a progresívnej agende v oblasti obchodu a investícií založenej na pravidlách**¹⁵, ktorá nielenže recipročne otvorí trhy, ale zvýši aj globálne riadenie v otázkach, ako sú ľudské práva, pracovné podmienky, bezpečnosť potravín, verejné zdravie, ochrana životného prostredia a dobré životné podmienky zvierat. Tieto dohody musia EÚ a jej členským štátom naďalej umožňovať plniť legitímne ciele verejnej politiky a zachovávať vysoké štandardy EÚ v týchto oblastiach¹⁶, vďaka čomu budú môcť chrániť našich občanov a zaistiť, aby priemysel EÚ nebol vystavený nekalej súťaži. Mali by tiež prispieť k dosahovaniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

Ďalšou oblasťou, ktorej by sa mala aj naďalej venovať pozornosť, sú **medzinárodné ekonomické a finančné pravidlá**. Mali by sme predovšetkým podporovať účinnejšie mechanizmy na globálnej úrovni slúžiace na monitorovanie a prispôbenie makroekonomických politík, zintenzívniť boj proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam, zabezpečiť stabilitu finančného sektora, odstrániť nadmernú kapacitu a súvisiace štátne dotácie, uľahčiť elektronický obchod a zároveň chrániť súkromie a podporovať zbližovanie technických noriem tak, aby už nepredstavovali zbytočné prekážky.

¹⁵ Oznámenie COM(2015) 497, 14. októbra 2015, Obchod pre všetkých: smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike.

¹⁶ Pozri Spoločnú listinu o výklade Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) medzi Kanadou a Európskou úniou a jej členskými štátmi –<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13541-2016-INIT/sk/pdf>.

Okrem toho by sme sa mali ďalej snažiť zlepšiť sociálne a **pracovnoprávne normy** a postupy, a to v úzkej spolupráci s Medzinárodnou organizáciou práce, ale aj s občianskou spoločnosťou, sociálnymi partnermi a súkromným sektorom. V tejto súvislosti by sa mali na celosvetovej úrovni presadzovať systémy kolektívneho vyjednávania.

Globalizácia sa musí stať efektívnou. Obchod pomáha krajinám, aby vďaka špecializácii zvýšili svoju produktivitu, no skutočná efektívnosť znamená tiež minimalizáciu externých nákladov a oddelenie hospodárskeho rastu od využívania zdrojov. Medzi hlavné príklady týchto externých vplyvov možno zaradiť znečistenie životného prostredia v dôsledku dopravy a obalov, dopravné zápchy a vyčerpanie cenných prírodných zdrojov.

Parížska **dohoda o zmene klímy** je nástrojom na boj proti zmene klímy, podporu prechodu na čisté energie a poskytuje aj nové obchodné príležitosti pre podniky z EÚ, najmä v oblasti technológií využívajúcich čistú energiu. Poskytuje konkurenčnú výhodu tým odvetviám, ktoré už znížili svoju emisnú stopu. V súčasnosti je prioritou dokončiť súbor pravidiel na jej vykonávanie a zabezpečiť tak, aby sa na znižovaní emisií CO₂ podieľali všetky krajiny.

Neoddeliteľnou súčasťou našej spoločnej zahraničnej a hospodárskej politiky je kultúrna diplomacia. Európska **kultúra je významným zdrojom zamestnanosti a rastu**, pričom kultúrne výmeny a medziľudské kontakty môžu ovplyvňovať podobu globalizácie a propagovať naše hodnoty a identitu.

Európa ako najväčší jednotný trh na svete, najväčší svetový obchodník a investor a najväčší poskytovateľ rozvojovej pomoci môže formovať podobu celosvetového súboru pravidiel. Aby si však tento vplyv zoči-voči demografickým, hospodárskym a politickým zmenám udržala, musíme v budúcnosti väčšmi **táhať za jeden povraz a vystupovať jednotne**. Do roku 2050 nebude medzi ôsmimi najväčšími ekonomikami ani jedna európska krajina¹⁷.

Nato, aby boli kolektívne medzinárodné opatrenia účinné, sú potrebné včasné, transparentné a inkluzívne rozhodovacie procesy. EÚ musí byť schopná nielen vyrokovať všeobecné dohody na riešenie celej škály globálnych problémov, ale musí tiež vedieť zabezpečiť, aby sa tieto dohody mohli ratifikovať a plniť. Otázkou zostáva, či je inštitucionálna štruktúra EÚ plne prispôbená tejto výzve. Bude sa ňou potrebné zaoberať, keď Európsky súdny dvor vydá nadchádzajúce stanovisko k otázke právomoci v súvislosti s obchodnými dohodami¹⁸.

3.3. ... a EÚ by sa mala snažiť opäť obnoviť rovnaké podmienky

Hoci EÚ presadzuje otvorenosť a spoluprácu, nemôže byť vo svojom prístupe ku globalizácii naivná. V niektorých prípadoch pravidlá síce existujú, no nedodržiavajú sa. Dohodnutie chýbajúcich globálnych pravidiel a zvýšenie štandardov si môže vyžadovať čas. Dovtedy musí mať EÚ k dispozícii nástroje na obnovenie rovnakých podmienok a rozhodné zakročenie proti krajinám alebo podnikom, ktoré uplatňujú nekalé praktiky.

Začať pritom treba **lepším presadzovaním existujúcich dohôd a pravidiel** v takých oblastiach, ako je obchod, pracovnoprávne normy, klíma a ochrana životného prostredia. Svetová obchodná organizácia má záväzný systém riešenia sporov, ktorý by EÚ mala v prípade potreby naďalej využívať. Rovnako by sme mali zabezpečiť, aby naši partneri, s ktorými sme uzavreli dvojstranné obchodné a investičné dohody, plnili svoje záväzky. **Dôsledným presadzovaním našich vlastných pravidiel, teda pravidiel EÚ**, sa tiež zabezpečí, aby všetky podniky, ktoré majú sídlo v EÚ alebo v nej podnikajú a porušia pravidlá, boli účinne potrestané. Malo by sa to zabezpečiť v spolupráci s orgánmi členských

¹⁷ The world in 2050, PWC, február 2017.

¹⁸ Európsky súdny dvor, konanie o stanovisko 2/15.

štátov. Okrem toho by sa mohlo ďalej investovať do **riadenia rizík v colnej oblasti** v rámci EÚ, aby sa uľahčil a urýchlil legálny obchod EÚ a zároveň sa zaistila ochrana a bezpečnosť občanov tým, že by sa zastavili toky napodobenín alebo nebezpečného tovaru do EÚ.

EÚ sa bude takisto naďalej snažiť stanoviť spravodlivé pravidlá na ochranu medzinárodných investícií, pričom súčasne umožní vládam, aby sledovali svoje legitímne politické ciele. Spory by viac nemali rozhodovať rozhodcovia na základe tzv. dohôd o urovnávaní sporov medzi investorom a štátom. Preto Komisia navrhla, aby sa vytvoril **mnohostranný investičný tribunál**¹⁹, ktorý by predstavoval spravodlivý a transparentný mechanizmus. O takejto možnosti momentálne diskutujeme s našimi partnermi.

Potrebuje taktiež účinné **nástroje na ochranu obchodu**: tie by sa mali prepracovať tak, aby boli rýchlejšie a odolnejšie a mohli sa účinnejšie nasadiť pri riešení dumpingu a nekalého subvencovania²⁰. EÚ je zároveň najotvorenejším trhom na svete, čo sa týka **verejného obstarávania**, naše podniky však nemajú vždy rovnaký prístup na trh v iných krajinách. Túto situáciu by vyriešil návrh na medzinárodný nástroj obstarávania²¹. V týchto prípadoch je nutné urýchlene konať.

Otvorenosť **zahraničným investíciám** je naďalej kľúčovou zásadou EÚ a významným zdrojom rastu. Nedávno však boli vyjadrené obavy v súvislosti so zahraničnými investormi, najmä štátnymi podnikmi, ktoré zo strategických dôvodov preberajú európske podniky s kľúčovými technológiami. Investori z EÚ často nemajú rovnaké práva investovať v krajine, z ktorej investície pochádzajú. Tieto obavy je potrebné starostlivo analyzovať a primerane riešiť.

Európske podniky sú kľúčovými partnermi pri usmerňovaní globalizácie a zabezpečovaní pozitívnych výsledkov pre všetkých. Existuje mnoho pozitívnych príkladov toho, ako zabezpečiť udržateľný rast pre akcionárov, zamestnancov a spoločenstvá, v ktorých podniky pôsobia. Keď však podniky neberú svoje povinnosti v sociálnej oblasti alebo oblasti ochrany životného prostredia vážne, mali by sa za to zodpovedať.

EÚ by mala naďalej podnikáť kroky, aby zabezpečila **spravodlivosť a transparentnosť v oblasti daní** na celom svete. Do konca roku 2017 bude mať EÚ spoločný zoznam nespokupracujúcich jurisdikcií. Vďaka tomu bude mať k dispozícii účinnejšie nástroje na riešenie prípadov vyhýbania sa daňovým povinnostiam zo strany externých subjektov a prípadov tretích krajín, ktoré odmietajú dodržiavať pravidlá. Komisia bude tiež ďalej rokovať o medzinárodných pravidlách, ktoré zabránia podnikom usadeným v tretích krajinách v tom, aby sa vyhýbali plneniu priamych a nepriamych daňových povinností, čím ochráni základy dane členských štátov.

¹⁹ Pozri verejnú konzultáciu Európskej komisie o viacstrannej reforme urovnávania investičných sporov, ktorá sa začala v decembri 2016.

²⁰ Pozri oznámenie Komisie „Smerom k silnej obchodnej politike pre EÚ v záujme zamestnanosti a rastu“ z októbra 2016 a návrhy Komisie COM(2013) 191 a COM(2016) 721 na nariadenia, ktorými sa mení nariadenie (EÚ) 2016/1036 o ochrane pred dumpingovými dovozmi z krajín, ktoré nie sú členmi Európskej únie, a nariadenie 2016/1037 o ochrane pred subvencovanými dovozmi z krajín, ktoré nie sú členmi Európskej únie.

²¹ Pozri návrh Komisie COM(2016) 34 z 29. januára 2016.

4. ODPOVEĎ EURÓPY SMEROM DOVNÚTRA: POSILŇOVANIE ODOLNOSTI PROSTREDNÍCTVOM LEPŠIEHO ROZDELENIA PRÍNOSOV A PODPOROVANIA DLHODOBEJ KONKURENCIESCHOPNOSTI

4.1. Kľúčom k zabezpečeniu odolnosti a spravodlivého rozdelenia bohatstva sú účinné sociálne politiky a politiky vzdelávania...

Občania musia mať istotu, že ich vlády ochránia a posilnia ich postavenie účinnými sociálnymi politikami, ktoré sú zásadnou súčasťou našej odpovede na globalizáciu. Komisia 27. apríla zverejnila diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy²². Hoci Európa už má najrovnoprávnejšie a najinkluzívnejšie spoločnosti na svete, musíme naše politiky neustále posilňovať a prispôbovať ich pre budúcnosť a zároveň riešiť nerovnosti prostredníctvom spravodlivých a moderných daňových politík. Lepšie rozdelenie prínosov globalizácie spojené s účinnou sociálnou ochranou pomôže ľuďom nájsť si dobré zamestnanie a prispôbiť sa zmenám. Spravodlivé a vyrovnané prerozdelenie bohatstva, ako aj ciele investície zamerané na podporu sociálneho začlenenia zraniteľnejších kategórií ľudí vrátane migrantov vo všeobecnosti posilnia sociálnu súdržnosť. Práve to sú otázky, ktoré Komisia navrhuje riešiť európskym pilierom sociálnych práv²³. Ponúka orientačnú pomocku na zlepšenie politík zamestnanosti a sociálnych politík v EÚ a jej členských štátoch tak, aby zodpovedali potrebám spojeným s digitalizáciou a globalizáciou.

Kľúčom k posilneniu postavenia je celoživotné vzdelávanie. Rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a odbornej príprave je účinným spôsobom prerozdelenia bohatstva v spoločnosti. Z začať pritom treba vysokým štandardom základného vzdelania a prístupom k odbornej príprave a rozvoju zručností pre všetky vekové kategórie. Zároveň musíme nájsť nové spôsoby vzdelávania pre spoločnosť, ktorá je čoraz väčšmi mobilná a digitálna, a poskytnúť správnu kombináciu tzv. mäkkých, najmä podnikateľských, zručností, a tiež dobré digitálne zručnosti. Až pre 90 % všetkých pracovných miest je v súčasnosti potrebná aspoň nejaká úroveň digitálnych zručností²⁴. Európa zlepšuje svoje digitálne zručnosti, treba však dosiahnuť ešte väčší pokrok²⁵. Spolu s pomocou pri hľadaní zamestnania to pomôže občanom prispôbiť sa stále sa meniacemu pracovnému prostrediu a flexibilnejšej profesionálnej dráhe.

Moderné a účinné politiky trhu práce by mali všetkým uľahčiť prístup na trh práce. Mali by tiež zabezpečiť primeranú istotu zamestnania, náhradu príjmu a primerané záchranné siete pre ľudí, ktorí sa nachádzajú vo fáze náročného prechodu. Prístupom ku kvalitným službám by sa mali zaistiť rovnaké príležitosti a sociálne začlenenie. Môže ísť o rôzne služby od zdravotnej starostlivosti po starostlivosť o deti, ktoré zvýšia účasť žien na trhu práce, prácu na diaľku, podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom alebo zvýšenie pracovných príležitostí pre ľudí so zníženou pohyblivosťou.

Členské štáty riešia tieto sociálne otázky veľmi rozdielne. Prístupy uplatňované v jednej krajine, regióne alebo meste nemusia nevyhnutne fungovať inde. EÚ a jej členské štáty by v súčasnosti mali naďalej úzko koordinovať svoje sociálne politiky, pričom EÚ by mohla tiež podporovať vnútroštátne a miestne snahy v oblasti vzdelávania. Dochádza k výmene najlepších postupov a sociálni partneri zohrávajú významnú úlohu.

²² Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy, Európska komisia, COM(2017) 206, 26. apríla 2017.

²³ Oznámenie Komisie o vytvorení európskeho piliera sociálnych práv, COM(2017) 250, 26. apríla 2017. Odporúčanie Komisie týkajúce sa európskeho piliera sociálnych práv, C(2017) 2600, 26. apríla 2017.

²⁴ Správa o digitálnom pokroku Európy 2017, SW(2017) 160.

²⁵ Vo Fínsku, v Luxembursku a v Spojenom kráľovstve má základné alebo pokročilé digitálne zručnosti 70 % obyvateľov alebo aj viac, zatiaľ čo v Taliansku, na Cypre, v Grécku, Bulharsku a Rumunsku je to menej ako 40 % (Správa o digitálnom pokroku Európy, 2017).

Nemecký systém duálnej odbornej prípravy zabezpečuje, že študenti získajú zručnosti, ktoré podniky skutočne potrebujú, a podporuje spoluprácu medzi školami, podnikmi a študentmi.

Škandinávsky model sociálneho štátu flexiistoty zaisťuje rovnováhu medzi flexibilnými trhmi práce a bezpečným prechodom medzi zamestnaniami, vďaka čomu môže byť vytvorený väčší počet a kvalitnejších pracovných miest.

Estónsky systém elektronického vzdelávania²⁶ pripravuje budúcu generáciu, ktorá bude schopnejšia a technicky zdatnejšia než všetky predchádzajúce generácie. Estónsko sa vďaka používaniu digitálnych technológií dostalo na prvé miesto spomedzi členských štátov EÚ v rámci Programu OECD pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA).

Na úrovni EÚ povedie začlenenie tohto piliera do procesu európskeho semestra k lepšiemu využívaniu štrukturálnych politík v záujme inkluzívnejšieho rastu. Kľúčovú úlohu zohrávajú aj vhodné fiškálne a štrukturálne politiky členských štátov. Štrukturálne a investičné fondy EÚ môžu takisto pomôcť podporiť kľúčové investície do zlepšenia infraštruktúry, inovácií alebo podpory rozvoja ľudského kapitálu a zamestnanosti. Je nevyhnutné, aby EÚ zostala úniou moderných a aktívnych sociálnych štátov. Solidarita nie je len základnou hodnotou EÚ, ale v otvorenej ekonomike má aj zásadný význam z hľadiska sociálnej súdržnosti.

Prostredníctvom **európskych štrukturálnych a investičných fondov** (ESF, ERDF a EAFRD) sa do vzdelávania a odbornej prípravy investuje 34,5 miliardy EUR (49,2 miliardy EUR vrátane príspevkov členských štátov). **Fond na prispôsobenie sa globalizácii** pomáha prepusteným pracovníkom nájsť si iné miesto alebo začať podnikáť tak, že spolufinancuje aktivity, ako je pomoc s hľadaním miesta, kariérne poradenstvo, rekvalifikácia, mentorstvo a koučing, príprava na podnikanie a podpora príjmu. Od svojho vytvorenia v roku 2007 pomohol 140 000 prepusteným pracovníkov. Je konkrétnym prejavom solidarity EÚ pri riešení sociálnych dôsledkov globalizácie a jej dôsledkov v oblasti zamestnanosti. Treba uvažovať o zvýšení operatívnosti tohto nástroja, aby mohol byť v prípade zatvorenia tovární rýchlo nasadený, a o zvýšení jeho pružnosti, aby mohol podporovať širšiu škálu opatrení v oblasti hospodárskeho rozvoja a nielen pracovníkov zasiahnutých prepúšťaním, ako je tomu v súčasnosti. Pritom bude dôležité preklenúť medzeru medzi krátkodobými opatreniami a dlhodobějšími transformačnými stratégiami, ktoré sú podporované v rámci politiky súdržnosti.

4.2. ... pričom na to, aby sa Európa stala konkurencieschopnou a inovatívnou ekonomikou, je potrebné vyvinúť značné úsilie...

Politiky prerozdeľovania, ktoré zabezpečujú, aby prínosy mohli využívať všetci, si vyžadujú značné investície zo strany vlád, ktoré zasa môžu byť financované len prosperujúcim a konkurencieschopným hospodárstvom. Je potrebné, aby politiky pomáhali podnikom neustále inovovať. Len ak budú podniky vytvárať výrobky a služby, ktoré naplňajú vyvíjajúce sa potreby spotrebiteľov, môžu dosiahnuť úspech na celosvetových trhoch a zabezpečiť prosperitu a zamestnanosť.

²⁶

Podľa Programu pre medzinárodné hodnotenie žiakov (PISA), popredného globálneho rebríčka výsledkov v oblasti vzdelávania, ktorý zostavuje OECD, sú výsledky 15-ročných Estóncov najlepšie v Európe a medzi najlepšími na celom svete (zdroj: PISA 2015).

To si vyžaduje víziu do budúcnosti, pokiaľ ide o modernizáciu nášho hospodárstva prostredníctvom využitia digitalizácie, technologickej a sociálnej inovácie, dekarbonizácie a obehového hospodárstva. Napriek tomu, že sa naša ekonomika stáva čoraz väčšmi orientovanou na služby, priemysel zostáva jej významným pilierom. Je tiež dôležitým zdrojom pracovných miest vyplňajúcim stredný segment trhu práce a pomáhajúcim predchádzať sociálnej polarizácii. Musíme preto modernizovať hospodárstvo prijímaním konkrétnych opatrení na úrovni EÚ, úrovni členských štátov, regionálnej aj miestnej úrovni (pozri obrázok 8). Nejde o to, aby sme upadajúce priemyselné odvetvia umelo držali pri živote; namiesto toho by sme mali viac investovať do priemyselných odvetví a pracovníkov budúcnosti, pričom by sme sa mali zameriavať na nové výrobné technológie a súvisiace priemyselné (dátové) služby. Európsky jednotný digitálny trh²⁷ a inovačné stratégie by mali pomôcť európskym podnikom v tom, aby sa stali globálnymi hráčmi a rýchlo prijali nové technologické trendy za svoje.

Základnými prvkami sú:

- **Inovácia:** členské štáty EÚ a ich regióny sa musia posunúť v hodnotovom reťazci smerom nahor a musia využiť svoje konkurenčné výhody. Začínajúce podniky a inovátorov v regiónoch EÚ treba podnietiť k spolupráci s vedúcimi hráčmi, aby získali prístup do globálnych hodnotových reťazcov. Prínosy inovatívnych technológií z hľadiska produktivity by sa mali využívať vo viacerých odvetviach hospodárstva. Lídri v oblasti využívania technológií sú päťkrát produktívnejší ako iné podniky. Pokročilé technológie pritom využíva menej ako 20 % MSP pôsobiach v oblasti výroby, čo znamená, že sa musím ďalej snažiť o ich rýchlejšie rozšírenie.

AREUS je projekt spolufinancovaný EÚ (Horizont 2020), ktorý sa zameriava na zníženie strát energie a optimalizáciu využívania zdrojov v robotizovanej výrobe. Jeho hlavným výstupom je inteligentná sieť, ktorá šetrí energiu aj materiály. Celkovo môže podnikom ušetriť 5 – 9 % spotreby energie a potenciálne až 20 %. Na tomto programe sa zúčastňujú Taliansko, Lotyšsko, Švédsko, Dánsko, Nemecko a Fínsko.

V rámci **iniciatívy Vanguard** 30 európskych regiónov spolupracuje v oblasti investícií do inovácií. Pritom napríklad spolu s priemyselným odvetvím vyvíjajú projekty, v rámci ktorých používajú technológie 3D tlače na výrobu kovových vložiek, ktoré sú oveľa ľahšie a pružnejšie.

Belgicko ponúka oslobodenie od daní pre vysokokvalifikovaných pracovníkov v oblasti výskumu a vývoja, čo vedie k reálnemu zníženiu nákladov na zamestnávanie výskumníkov.

Portugalský MSP vyvinul aplikáciu, ktorá umožňuje kupujúcim skenovať výrobky a vyhnúť sa tak radám pri pokladni a tiež kombinovať nákupné zoznamy s umiestnením tovaru v obchode. S podporou z programu Horizont 2020 vo výške 1,2 milióna EUR podnik expandoval do zahraničia a v súčasnosti má pobočky v Porte, Berlíne a San Franciscu.

Barcelona, Amsterdam, Kodaň, Paríž, Berlín, Lisabon a niekoľko ďalších európskych miest vypracovalo **politiky inovácie miest**, vďaka ktorým poskytujú kancelárske priestory za nízke ceny, podporujú podnikateľské inkubátory, poskytujú bezplatné poradenstvo podnikateľom alebo programy na podporu zoskupení podnikateľov.

- **Investície:** zabezpečenie prístupu inovatívnych podnikov k financovaniu, zabezpečenie regulačných rámcov, ktoré by boli priaznivé pre investície, a vývoj kritickej infraštruktúry vrátane digitálnej, energetickej a dopravnej infraštruktúry. Inštitúcie súkromného sektora môžu spolupracovať s Európskym fondom pre strategické investície a únia kapitálových trhov môže pomôcť zvýšiť zdroje financovania pre inovatívnych podnikateľov a spoločnosti.

²⁷

Pozri stratégiu pre jednotný digitálny trh v Európe, COM(2015) 192 final.

Investičný plán pre Európu prináša konkrétne výsledky. Od začiatku apríla 2017 podporil investície v celkovej výške 183,5 miliardy EUR. Tieto transakcie sa týkajú všetkých 28 členských štátov a mali by priniesť prospech viac ako 388 000 MSP a spoločností so strednou trhovou kapitalizáciou.

Francúzska Banque Publique d'Investissement (BPI) podporuje s rozpočtom 42 miliárd EUR zakladanie inovatívnych začínajúcich podnikov tým, že podnikateľom poskytuje počiatočný kapitál; týmto spôsobom prispela k mnohým úspechom v oblasti digitálnych technológií.

- **Sektorové politiky**²⁸: kľúčovou prioritou je ďalej posilniť prechod Európy na digitálne, dekarbonizované a obehovejšie hospodárstvo, plne integrovať ciele udržateľného rozvoja do európskej politiky a zásadne prehĺbiť digitálny jednotný trh s cieľom stanoviť spoločné pravidlá a normy EÚ a podnietiť investície do technológií budúcnosti.

V **oznámení o Európskej agende pre kolaboratívne hospodárstvo**²⁹ sa uvádzajú jasné pravidlá EÚ a jej odporúčania, pokiaľ ide o politiky na pomoc občanom, podnikom a krajinám EÚ pri plnom využívaní nových obchodných modelov a podporu vyváženého vývoja, napr. platforiem kolektívne poskytovanej dopravy alebo kolektívne poskytovaného prenájmu ubytovania.

Mesto **Ľubľana** vďaka svojej politike obmedzenia automobilovej dopravy a uprednostňovania chodcov, cyklistov a verejnej dopravy v roku 2016 získalo ocenenie Európske hlavné zelené mesto. Hospodársky rast tohto mesta, ktorý v roku 2016 dosiahol výšku 8 %, prekonal rekordy za všetky predchádzajúce roky, čo súvisí aj s lepšími investičnými príležitosťami a podmienkami produktivity vyplývajúcimi z tohto rozvoja udržateľnej infraštruktúry, ktorý prilákal turistov a podnietil cestovný ruch.

- **Regulácia a zdaňovanie**: nové obchodné modely by mali podporovať podnikanie a zároveň zabezpečiť rovnaké podmienky. Na všetkých úrovniach tvorby politiky treba zabezpečiť, aby bolo regulačné prostredie jednoduché a priaznivé pre podnikateľov, najmä MSP. To neznamena, že by sa mali vyvíjať snahy o dereguláciu alebo o čo najväčšie obmedzenie regulácie, mala by sa však uplatňovať *inteligentná* regulácia. Vlády musia súčasne zabezpečiť, aby daňová politika zostala vzhľadom na digitalizáciu a nové obchodné modely naďalej relevantná a aby podniky platili dane tam, kde v skutočnosti dosahujú zisk.

Komisia sa v rámci svojho programu lepšej právnej regulácie snaží zjednodušiť právne predpisy na úrovni EÚ, a tým uľahčiť obchodné operácie a znížiť náklady na ne. Jeden európsky právny predpis na ochranu údajov, ktorý bol prijatý v apríli 2016, nahradí 28 vnútroštátnych predpisov a povedie k odhadovanej úspore až 2,3 miliardy EUR ročne. Tento nový právny predpis EÚ prinesie priame výhody pre občanov, vďaka lepšej ochrane údajov, a pre podniky, ktorých administratívna záťaž sa zníži a ktoré budú môcť uplatňovať jediný legislatívny rámec v celej Únii.

Dánsko sa vďaka svojmu jednoduchému a inteligentnému regulačnému prostrediu opakovane zaradilo medzi top tri³⁰ krajiny sveta, v ktorých sa jednoducho podniká. Vďaka možnosti vybaviť takmer všetky náležitosti cez internet je táto krajina jedným z priekopníkov v oblasti efektívnej správy podnikania.

²⁸ Napr. v oblasti energeticky náročných priemyselných odvetví, potravinového dodávateľského reťazca, v kozmickom alebo automobilovom priemysle.

²⁹ COM(2016) 356.

³⁰ Doing business, Svetová banka, 2017.

Ak sa nám podarí všetky tieto politiky na **vnútornom trhu** EÚ, ktorý je najväčším trhom na svete, správne uskutočniť, stane sa z tohto trhu odrazový mostík pre európske podniky, ktoré chcú expandovať do celého sveta. Posilňovanie jednotného trhu si vyžaduje, aby sa na úrovni EÚ, ako aj na úrovni jednotlivých členských štátov prijali politické opatrenia aj opatrenia na účely presadzovania a aby sa nevytvárali nové prekážky, napríklad v maloobchodnom sektore. V záujme zabezpečenia priaznivého podnikateľského prostredia a posilnenia hospodárstiev členských štátov by sa mal európsky semester naďalej využívať ako mechanizmus na koordináciu politik v EÚ. Členské štáty by mali zaviesť politiky, ktorými zvýšia produktivitu a zabezpečia inkluzívnosť, a mali by viac svojich prostriedkov investovať do inovácií, vzdelávania a dlhodobých hybných síl konkurencieschopnosti.

4.3. ... v úzkom partnerstve s regiónmi s posilnenejším postavením

Prínosy plynúce z globalizácie sú rozložené veľmi široko, súvisiace náklady sa však často znášajú na miestnej úrovni. K zásadnej transformácii hospodárstva dochádza na miestnej úrovni, kde sú priemysel a ľudia navzájom prepojení. Preto sa musíme zamerať na regionálne a miestne investičné potreby, medzery v zručnostiach a regulačné prekážky a zabezpečiť, že prospech z vnútorného trhu budú môcť mať všetky regióny, ktoré sa budú môcť lepšie pripraviť na výzvy spojené s globalizáciou. Európske štrukturálne a investičné fondy vrátane národných príspevkov poskytujú 67,6 miliardy EUR s cieľom podporiť regióny prostredníctvom stratégií pre inteligentnú špecializáciu, ktoré vychádzajú z ich silných stránok, pomôcť im postupovať v hodnotových reťazcoch, stimulovať súkromný sektor a zamerať investície na kľúčové priority a výzvy a zároveň zabrániť úniku mozgov a úniku z vidieka. V mnohých prípadoch nemusí tento prechod znamenať radikálny prechod na vyspelé technológie, ale skôr postupné inovácie, ktoré zabezpečia budúcnosť aj pre tradičnejšie priemyselné odvetvia.

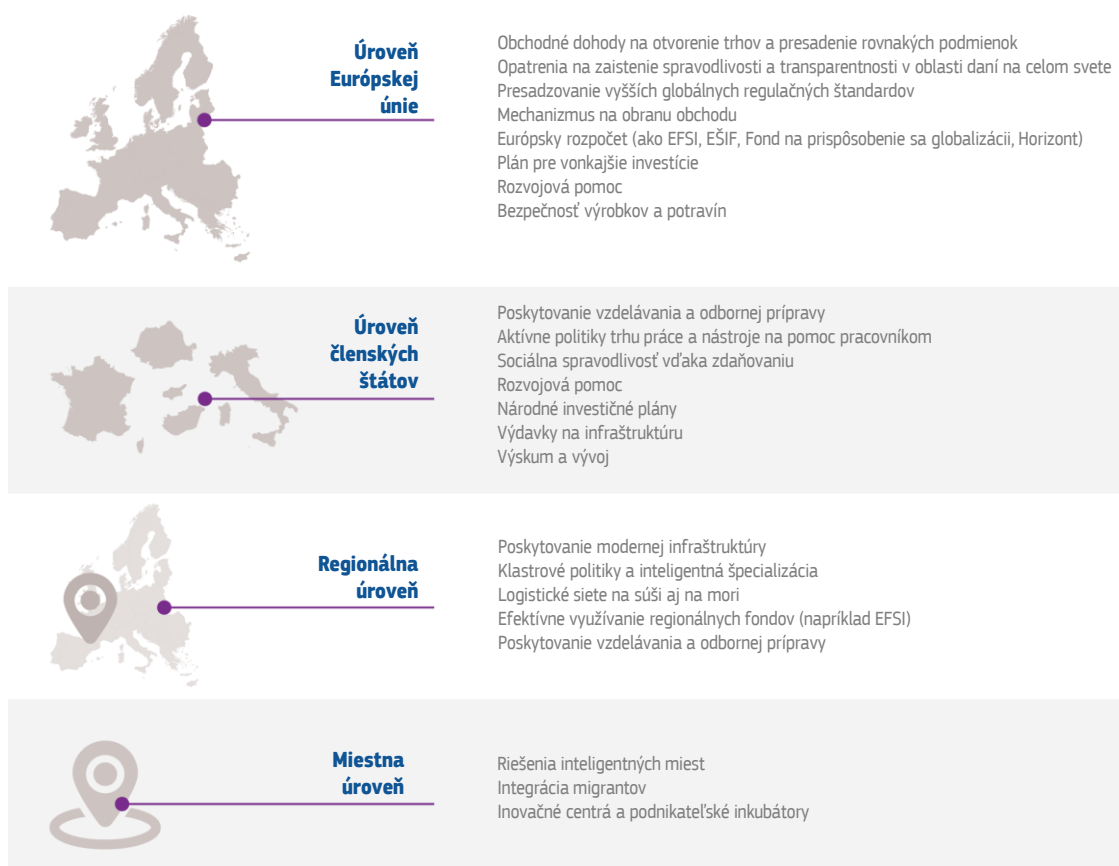
Inovačné zoskupenia, ktoré spájajú podniky, univerzity, začínajúce podniky, investorov a miestne samosprávy, treba v celej Európe ďalej rozvíjať a vzájomne ich prepájať. Mnohé európske regióny majú veľmi dobré možnosti na to, aby využili príležitosti, ktoré prináša globalizácia. Ďalšie sú však v dôsledku medzinárodnej konkurencie a technologických zmien vystavené vyššiemu riziku veľkých strát pracovných miest. Zraniteľné regióny sa nachádzajú v celej Európe, no najviac je ich v južnej alebo strednej a východnej Európe; na tieto regióny sa zameriavajú politiky EÚ na zlepšenie konkurencieschopnosti a posilnenie odolnosti.

Po bankrote veľkého švédskeho výrobcu automobilov v decembri 2011 prišlo o prácu viac ako 3 000 obyvateľov mesta Trollhättan na juhu Švédska. Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii poskytol sumu 5,4 milióna EUR, aby pomohol 1 350 pracovníkom prepusteným danou spoločnosťou a 16 z jej dodávateľov. Mesto sa však nevzdalo a odvtedy napriek prepúšťaniu znížilo nezamestnanosť o štvrtinu. Nezamestnanosť klesla zo 16 na 12 % a je dnes dokonca ešte nižšia ako predtým. K úspechu prispel silný podnikateľský duch v odvetviach, ako je stavebníctvo, doprava a letectvo. Vzniklo veľa nových podnikov, ktoré zamestnávajú okolo 1 000 ľudí. Ľudia, ktorých Saab prepustil, dostali možnosť študovať bez toho, aby prišli o svoje dávky v nezamestnanosti, takže mnohí túto šancu využili na nový profesionálny začiatok.

Osobitnú pozornosť je tiež potrebné venovať posilneniu odolnosti vidieckych spoločenstiev, ktorým hrozí, že pod vplyvom globalizácie alebo demografickej zmeny zostanú pozadu. Pri podporovaní konkurencieschopnosti v sektore poľnohospodárstva a potravinárstva a pri úspešnom začlenení sa do medzinárodných trhov zohráva kľúčovú úlohu moderná spoločná poľnohospodárska politika, ktorou sa presadzujú vysoké štandardy.

Za to, aby európske hospodárstvo bolo konkurencieschopnejšie, udržateľnejšie, odolnejšie proti globalizácii a prinášalo prostriedky potrebné na zabezpečenie spravodlivejšieho rozdelenia jej prínosov, sú spoločne zodpovedné všetky úrovne štátnej správy.

Obrázok 8: Využitie globalizácie – spoločná úloha

Zdroj: Európska komisia

5. ZÁVER

Posilnená globálna hospodárska spolupráca a technologický pokrok prinášajú príležitosti a výzvy, nádeje aj obavy. Hoci z dostupných údajov vyplýva, že európskemu hospodárstvu, podnikom a občanom naďalej plynie z globalizácie obrovský prínos, tento prínos nie je automatický ani rovnomerne rozdelený medzi regióny a občanov EÚ.

Obavy sú takisto celkom reálne a v niektorých prípadoch aj veľmi opodstatnené. Globalizácia a s ňou spojené technologické zmeny zmenia náš život nebývalou rýchlosťou. Tento proces nebude bezproblémový, nie je ho však možné zastaviť ani zvrátiť. Otázkou teraz zostáva, či sa Európa dokáže dohodnúť na tom, ktorou cestou sa v záujme účinného riadenia tohto prechodu vydať.

Niektorí chcú pomyselný padací most zdvihnúť dokonca už na svojich štátnych hraniciach. Dokonca sa pýtajú, či jednotný trh neumožňuje príliš voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a pracovnej sily v rámci EÚ. Zvrátenie európskej integrácie však nevedie nikam.

EÚ-27 naďalej zostáva najväčším obchodníkom, investorom a poskytovateľom rozvojovej pomoci na svete. Sme hlboko začlenení do globálnych hodnotových reťazcov a budeme mať svoju váhu, aj keď vzniknú iné mocnosti. Namiesto toho, aby sme zložili ruky do lona a sledovali, ako globalizácia mení naše osudy, máme šancu usmerniť ju v súlade s našimi hodnotami a záujmami.

Z údajov, ktoré sme uviedli v tomto dokumente, jednoznačne vyplýva, že globalizácia môže byť prínosná, ak sa náležite využije. Za hranicami EÚ pomôže účinná európska hospodárska diplomacia stanoviť globálny súbor pravidiel a zabezpečiť, aby európske podniky mohli na rýchlo rastúcich medzinárodných trhoch prosperovať. Ich trvalý úspech prinesie naspäť väčší počet a kvalitnejších pracovných miest pre našich občanov. Nemali by sme tiež váhať prijať opatrenia na obnovenie rovnakých podmienok, ak dôjde k ich narušeniu.

V rámci EÚ sa najväčší jednotný trh sveta riadi spoločnými pravidlami, ktoré zaisťujú vysoké štandardy. Podniky, ktoré pôsobia v inovatívnych a prispôsobiteľných vnútroštátnych ekosystémoch, ako sú napríklad nemecké malé a stredné podniky, tzv. *Mittelstand*, môžu prosperovať aj na globálnych trhoch. Kvalitné vzdelávanie a odborná príprava, napríklad taká, akú poskytujú Fínsko a Estónsko, dáva občanom zručnosti a odolnosť, ktoré potrebujú na to, aby sa dokázali úspešne prispôbiť. Aktívne politiky trhu práce a účinné politiky prerozdeľovania zabezpečujú sociálnu súdržnosť a pomáhajú bojovať proti sociálnemu vylúčeniu – napríklad v Dánsku, Švédsku aj iných krajinách.

Využívanie globalizácie preto začína u nás doma. Európa musí v súlade s našimi zásadami solidarity a udržateľnosti zabezpečiť, aby boli prínosy plynúce z globalizácie spravodlivejšie rozdelené. EÚ by zároveň mala byť inovatívnym a konkurencieschopným hospodárstvom s podnikmi patriacimi do svetovej špičky a s občanmi, ktorí sa dokážu prispôbiť zmenám a sú schopní vytvoriť bohatstvo potrebné na zachovanie nášho sociálneho modelu.

Inštitúcie EÚ sa o to nemôžu postarať samy: musí ísť o spoločné úsilie celej EÚ a jej členských štátov. Za kľúčové politické nástroje sú zväčša zodpovedné vlády jednotlivých členských štátov. Regióny, mestá aj vidiecke oblasti sa budú musieť prispôbiť. EÚ môže poskytovať podporu prostredníctvom svojich vlastných nástrojov a bude tak aj robiť.

Naši občania očakávajú jasné odpovede na otázku, ako môžeme spolupracovať. Práve preto je diskusia o budúcnosti Európy, ktorá odštartovala bielu knihu, taká dôležitá. Len Európa, ktorá vie, kam chce ísť, môže prispieť k vytvoreniu lepšieho sveta pre všetkých.